

רמב"ם אחרי מנין המצוות הקצר: וראיתי לחלק חיבור זה לארבעה עשר ספרים: ספר ראשון: אכלול בו כל המצוות שהן עיקר דת משה רבינו וצריך אדם לידע אותן תחלת הכל כגון ייחוד שמו ברוך הוא ואיסור עבודה זרה. וקראתי שם ספר זה ספר המדע:..... פרטי המצוות על סדר ההלכות: וזה הוא חילוק הלכות של חיבור זה לפי ענייני הספרים וחילוק המצוות לפי ענייני הלכות: ספר המדע ספר ראשון והוא ספר המדע - הלכותיו חמש וזה הוא סדורן: ..... הלכות תשובה מצות עשה אחת והיא שישוב החוטא מחטאו לפני י"י ויתודה. נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה חמש ושבעים: שש עשרה מהן מצוות עשה ותשע וחמשים מצוות לא תעשה.

רמב"ם ריש הלכות תשובה: הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. וביאור מצוה זו ועיקרים הנגררים עמה בגללה בפרקים אלו

רמב"ם הלכות תשובה פ"ה ה"א ב' ג': רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם וכו' אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה, הוא שירמיהו אמר מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כלומר אין הבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע, וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה, הוא שכתוב אחריו מה יתאוונן אדם חי וגו', וחזר ואמר הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו הוא שכתוב אחריו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה וגו'. ועיקר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים, וכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום, כלומר שהרשות בידכם וכל שיחפוץ האדם לעשות ממעשה בני האדם עושה בין טובים בין רעים, ומפני זה הענין נאמר מי יתן והיה לבבם זה להם, כלומר שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם.

הקדמה ליד החזקה שכתב: כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו. שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו פירושה. וצונו לעשות התורה על פי המצוה. ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה. כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו. ונתן ספר לכל שבט ושבט וספר אחד נתנהו בארון לעד. שנאמר לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'. והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל. שנאמר את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות וגו'. ומפני זה נקראת תורה שבעל פה

רמב"ם הלכות תשובה (פ"ו ה"ג): ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה, הוא שהקב"ה אמר על ידי ישעיהו השמן לב העם הזה וגו', וכן הוא אומר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא, כלומר חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא, לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר הבה נתחכמה לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו.

פרק ג': שיקול עונות וזכויות של כל העולם, ושל כל בן אדם בכל שנה. תקיעות ר"ה לעורר בתשובה, כ"ד אנשים שאין להם חלק לעוה"ב ותשובה מועלת.

פרק ד: כ"ד דברים שמעכבים בתשובה.

פרק ה: העיקר של שכל אדם יכול לבחור טוב ורע.

פרק ו ה"ב: "וכשם שהאדם חוטא מדעתו וברצונו כך הוא עושה תשובה מדעתו וברצונו".

פרק ז ה"א: "הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא".

פרק ח ופרק ט: הענין של עולם הבא ומתן שכרה של מצות. וזהו יסוד מיסודי הדת

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י: והיסוד האחד עשר שהוא יתעלה משלם גמול טוב למי שמקיים מצות התורה, ומעניש מי שעובר על אזהרותיה, ושגמולו הגדול הוא העולם הבא, ועונשו החמור הכרת.

פרק י: עבודה מתוך אהבת השם ולא לא מתוך יראה ולא לקבל פרס

*****

קידושין דף מ"ט ע"ב: [המקדש אשה] על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו

רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה: [המקדש אשה] על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור הרי זו מקודשת מספק שמא הרהר תשובה בלבו

רמב"ם פ"א מה' תשובה ה"א: כל מצות שבתורה וכו' אם עבר אדם על א' מהן וכו' כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות וכו' וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין **אומר** אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכו'

תחילת השרש התשיעי ספר המצוות: דע שכל צוויי התורה ואזהרותיה הנה הם בארבעה דברים, בדעות, ובפעולות, ובמדות, ובדבור. וכו' ותצננו באמירת איזה דברים כגון מה שנצטוינו להודות לו, ולהתפלל אליו, ולהתודות על העונות וכדומה לזה ממה שיתבאר.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה עג: והמצוה הע"ג היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני האל יתעלה **בדבור בעת שנשוב מהם** וזה הוא הודוי. וענינו שיאמר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך. וירחיב את הדבור ויבקש כפרה בענין זה כפי צחות לשונו".

רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ג: כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם.

ירמי' (ג כב): שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם

רמב"ם הל' עדות פ"י הלכה א: הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס מפי השמועה למדו אל תשת רשע עד

רמב"ם (פ"א מה' תשובה ה"ב): שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל, שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר

בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה תשובה,
אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות

*****

חלק הדרוש:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג ה"ד: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר
עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו
השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם
והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה